

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. v právní věci žalobkyně: **N. K.,** zast. M. K., proti žalovanému: **Krajský úřad Středočeského kraje,** se sídlem Zborovská 11, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 11. 8. 2010, č. j. 8 A 73/2010 - 48,

takto:

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 11. 8. 2010, č. j. 8 A 73/2010 – 48, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobkyně podala u Krajského soudu v Praze žalobu proti rozhodnutím žalovaného ze dne 12. 1. 2010, č. j. 003336/2010/KUSK, ze dne 13. 1. 2010, č. j. 005624/2010/KUSK, ze dne 13. 1. 2010, č. j. 004901/2010/KUSK, a ze dne 13. 1. 2010, č. j. 005877/2010/KUSK, jimiž žalovaný podle § 92 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, zamítl odvolání žalobkyně proti usnesení Městského úřadu ve Vlašimi ze dne 14. 10. 2009, č. j. VYST 19894/09-1420/2007 KoC, jako opožděné, odvolání žalobkyně proti rozhodnutí Městského úřadu ve Vlašimi ze dne 29. 1. 2008, č. j. VYST 35588/07-1420/2007 KoC, jako nepřípustné, odvolání žalobkyně proti usnesení Městského úřadu ve Vlašimi ze dne 11. 11. 2009, č. j. VYST 26827/09-1003/2009 KoC, jako opožděné a odvolání žalobkyně proti rozhodnutí Městského úřadu ve Vlašimi ze dne 21. 9. 2009, č. j. VYST 19733/09-757/2009 KoC, jako nepřípustné.

Žalobkyně k žalobě připojila též žádost o osvobození od soudních poplatků. V ní uvedla, že je studentkou, ovšem byla nucena ze zdravotních důvodů přerušit studium. Žalobkyně je bez finančních prostředků a je závislá na podpoře své matky. Jejím jediným příjmem je příjem z pronájmu pozemků, jichž se týká předmětná žaloba.

Usnesením ze dne 11. 3. 2010, č. j. 44 A 20/2010 – 6, Krajský soud v Praze věc postoupil Městskému soudu v Praze jakožto soudu v té době místně příslušnému. Městský soud zaslal žalobkyni k vyplnění formulář „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků“, v němž žalobkyně neuvedla žádné příjmy, a to ani z pronájmu, a označila pouze jako majetek větší ceny „pole“, která jsou podle žalobkyně předmětem řízení, jehož se týká žaloba. Jejich prodejem by podle žalobkyně ztratila tato žaloba smysl. Tyto pozemky také podle žalobkyně slouží jako rezerva, resp. pojistka vzhledem k její nemoci.

Usnesením ze dne 11. 8. 2010, č. j. 8 A 73/2010 – 48, městský soud žádost žalobkyně o osvobození od soudních poplatků zamítl. V odůvodnění usnesení městský soud k údajům vyplývajícím z podání žalobkyně doplnil, že podle výpisu z katastru nemovitostí k datu 5. 8. 2010 je žalobkyně vlastnicí pozemků v katastrálním území Vlašim a Pavlovice u Vlašimi o celkové výměře 35 012 m^2. Z toho je zřejmé, že v případě žalobkyně nelze hovořit o majetku nepatrné ceny. Poměry žalobkyně tedy podle městského soudu neodůvodňují její osvobození od soudních poplatků.

Žalobkyně (stěžovatelka) podala proti usnesení městského soudu kasační stížnost, již opírá o důvody odpovídající § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy namítá nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky městským soudem v předcházejícím řízení.

Stěžovatelka nesouhlasí se závěrem městského soudu, podle něhož vlastnictví předmětných pozemků znemožňuje vyhovění její žádosti o osvobození od soudních prostředků, ač je stěžovatelka jinak bez finančních prostředků. Stěžovatelka zdůrazňuje, že otázku vlastnictví nemovitostí je nutno řešit individuálně v každé věci a s přihlédnutím k právu každého jednotlivce na přístup k soudu. Stěžovatelka musela ze zdravotních důvodů (těžký diabetes) přerušit studium a z tohoto důvodu je též plně odkázána na podporu matky. Jejím jediným příjmem byl příjem z pronájmu zmíněných zemědělských pozemků, který však činil pouze 8 tis. Kč ročně, nicméně v roce 2010, kdy stěžovatelka žádala o osvobození od soudních poplatků a následně podala kasační stížnost proti rozhodnutí městského soudu o zamítnutí této žádosti, se tyto pozemky nepodařilo pronajmout, neboť o ně není zájem.

Požadavek na případný prodej těchto pozemků, které jsou navzájem propojeny a tvoří jeden celek, hodnotí stěžovatelka jako neproporcionální a i v případě úspěchu její žaloby a následné náhrady nákladů řízení ze strany žalovaného nevratný krok; navíc by tím stěžovatelka paradoxně ztratila jakýkoli důvod pokračovat v řízení o předmětné žalobě, za niž by měla soudní poplatek hradit. (Žalobou napadená rozhodnutí žalovaného se týkají územního a stavebního řízení, v nichž se stěžovatelka domáhá účastenství, neboť má za to, že jsou těmito řízeními dotčeny právě uvedené pozemky – pozn. NSS.)

Tyto závěry podle stěžovatelky podporuje i judikatura Nejvyššího správního soudu, která nehodnotí vlastnictví nemovitostí jako absolutní překážku pro přiznání osvobození od soudních poplatků. Stěžovatelka odkazuje na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2008, č. j. 4 As 49/2008 – 177, dostupné na www.nssoud.cz, rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 9. 2006, č. j. 4 As 49/2005 – 59, ze dne

23. 10. 2006, č. j. 4 Ads 76/2005 – 59, ze dne 24. 7. 2007, č. j. 4 As 25/2007 – 105, a ze dne 21. 12. 2007, č. j. 4 Ads 54/2007 – 154, všechny dostupné na www.nssoud.cz, a na usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 – 95, publikované pod č. 2163/2011 Sb. NSS.

Městský soud v Praze nevyžadoval v dané věci vyjádření žalovaného ke kasační stížnosti stěžovatelky.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatelka byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.). S ohledem na skutečnost, že kasační stížnost napadá usnesení městského soudu, jímž byla zamítnuta žádost stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků, Nejvyšší správní soud v souladu se svou ustálenou judikaturou (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, www.nssoud.cz) nevyžadoval zaplacení soudního poplatku za tuto kasační stížnost ani jinak povinné zastoupení stěžovatelky v řízení o kasační stížnosti advokátem.

Nejvyšší správní soud dále posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s., ve znění účinném v době rozhodování městského soudu, *„[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne“*.

Otázkou, do jaké míry mají správní soudy při postupu podle citovaného ustanovení přihlížet vedle finančních prostředků, které má k dispozici žadatel o osvobození od soudních poplatků, také k jeho dalšímu majetku, zejména nemovitému, se Nejvyšší správní soud skutečně opakovaně zabýval, přičemž zásadní význam má v daném ohledu především stěžovatelkou naposled zmiňované usnesení rozšířeného senátu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 – 95, publikované pod č. 2163/2011 Sb. NSS, které sjednotilo do té doby nejednotnou judikaturu Nejvyššího správního soudu. Ve výroku tohoto usnesení rozšířený senát konstatoval, že *„[p]ři úvaze o splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. vychází soud nejen z finanční hotovosti, jíž žadatel disponuje, ale bere v úvahu i jeho celkové majetkové poměry včetně vlastnictví nemovitostí; to však samo o sobě není překážkou osvobození od soudních poplatků“*. K tomu rozšířený senát v odůvodnění svého rozhodnutí dále doplnil mj. následující:

„22. Předložená sporná otázka směřuje jen k posouzení, zda vlastnictví nemovitosti (či nemovitostí) je důvodem k zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků, či nikoliv. V prvé řadě je třeba připomenout, že v soudním řízení správním se žalobce brání postupu či rozhodnutí orgánu veřejné moci a že poplatky jsou v tomto řízení stanoveny pevnými a zpravidla nižšími částkami (položka 14a bod 2, položka 15 Sazebníku soudních poplatků).

Osobu, která má potřebu se bránit proti žalovanému správnímu orgánu, nezbytnost úhrady soudního poplatku fakticky oproti úřadu znevýhodňuje; poplatkové povinnosti však podléhá.

23. Posouzení podmínek pro osvobození od soudních poplatků je skutečně otázkou vysoce individuální, příčící se zobecnění. Kategorické závěry zde nejsou namístě.

24. Obecně lze uzavřít, že nemá-li účastník řízení dostatečné prostředky k úhradě poplatku, lze přihlížet i k jeho ostatnímu majetku včetně vlastnictví nemovitostí. Prohlášení žadatele o vlastnictví nemovitosti však samo o sobě ještě není dostatečným podkladem pro závěr o schopnosti uhradit soudní poplatek. Znamenalo by to totiž, že prostředky k úhradě poplatku mohou být „prostřednictvím" těchto nemovitostí získány. Tak tomu ovšem může být jen u osob, které nemovitosti vlastní za účelem obchodování s nimi, či za účelem jejich pronájmu. Plní-li však nemovitost účel nezbytného rodinného bydlení či rekreace, nelze po účastníku řízení spravedlivě žádat, aby zpeněžil či zastavil nemovitost kvůli zaplacení poplatku ve výši např. 2000 Kč s tím, že v případě úspěchu ve sporu mu bude tato částka v rámci nákladů řízení přiznána. Zpeněžení i zadlužení konkrétní nemovitosti je navíc úkonem časově náročným, ve vztahu k výši soudního poplatku neadekvátním a zpeněžení pak i nevratným.

25. Z vlastnictví nemovitosti či více nemovitostí však na druhé straně lze soudit na to, že účastník má prostředky, z nichž tyto nemovitosti udržuje, či dokonce, že z těchto nemovitostí má určitý výnos. Vlastnictví nemovitosti, stejně jako jiných hodnotných věcí, tedy je jedním z hledisek, z nichž lze usuzovat na majetkové poměry, jakož i na prostředky, jimiž účastník disponuje. To však bude vždy záležet na konkrétních okolnostech, které nelze obecně kategorizovat.

26. *Při úvaze o nezbytnosti osvobození od soudních poplatků, soud musí vzít v úvahu i to, že existují možnosti, které zaplacení soudního poplatku mohou rozložit v čase tak, aby bylo pro účastníka řízení s ohledem na jeho poměry přijatelné, případně, že lze přiznat osvobození pouze částečné."*

Z uvedeného je zřejmé, že jakkoli nyní přezkoumávané usnesení městského soudu o zamítnutí žádosti stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků předchází citovanému rozhodnutí rozšířeného senátu, nemůže toto usnesení městského soudu vzhledem k závěrům, k nimž dospěl rozšířený senát, obstát. V nyní posuzované věci totiž městský soud odepřel stěžovatelce osvobození od soudních poplatků na základě pouhé skutečnosti, že stěžovatelka vlastní uvedené zemědělské pozemky, aniž by přihlížel k tomu, že stěžovatelka ve formuláři o svých osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků sice přiznala tento svůj majetek, nicméně neuvedla, že by měla v rozhodném období nějaké příjmy z jeho pronájmu či jiné výnosy. V kasační stížnosti stěžovatelka posléze vysvětluje, že v roce 2010 se jí nepodařilo tyto pozemky vůbec pronajmout. Je třeba též přisvědčit stěžovatelce, že pokud by skutečně, jak tvrdí, nebylo možné prodat pouze přiměřenou část předmětných pozemků, neboť tyto zemědělské pozemky tvoří z hlediska jejich možného využití jeden celek, jeví se jejich úplný prodej z důvodu zaplacení soudního poplatku ve výši 2000 Kč jako nepřiměřený a nevratný krok. Navíc by tím skutečně z pohledu stěžovatelky ztratila žaloba, za níž by měla stěžovatelka soudní poplatek tímto způsobem hradit, jakýkoli smysl.

Vzhledem k uvedenému tedy Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou a v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. usnesení městského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude městský soud vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.). Městský soud tedy vzhledem k tomu, že již od okamžiku, kdy stěžovatelka zaslala soudu zmiňované údaje rozhodné pro posouzení její žádosti o osvobození od soudních poplatků, uplynula delší doba, vyzve stěžovatelku, aby doložila své aktuální osobní, výdělkové a majetkové poměry, včetně případných výnosů z jejího nemovitého majetku, a tyto skutečnosti městský soud vyhodnotí podle § 36 odst. 3 s. ř. s., v jeho účinném znění, a v souladu se závěry, k nimž dospěl rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v citovaném usnesení ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 – 95, publikovaném pod č. 2163/2011 Sb. NSS.

V budoucím konečném rozhodnutí o žalobě rozhodne městský soud rovněž o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 19. dubna 2012

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu